

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	AZLL 333 Oxu strategiyası, 3 kredit, 6 AKTS	
	Departament	Dillər və ədəbiyyatlar	
	Proqram (bakalavr, magistr)	Bakalavriat	
	Tədris semestri	2026/2027-ci tədris ilinin payız semestri	
	Fənni tədris edən müəllim (lər)	Fil.ü.f.d. Gülşanə Xudiyeva	
	E-mail:	gulshana.khudiyeva@khazar.org	
	Mühazirə otağı/Cədvəl		
	Məsləhət saatları	Tələbələrle razılaşdırılmış vaxtda	
Prerekvizitlər	Yoxdur		
Tədrisdili	Azərbaycan dili		
Fənnin növü (məcburi, seçmə)	Seçmə		
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	1. Hüseynoğlu S. İfadəli oxunun əsasları. Dərs vəsaiti. Bakı, 2019. 2. Hüseynoğlu S., Abdullazadə N. İfadəli oxu: laboratoriya məşğələləri. Dərs vəsaiti. Bakı, 2021. 3. Həsənlı B., Abdullazadə N. İfadəli oxu. Bakı, 2015. 4. Yusıfov F. İfadəli oxu. Dərs vəsaiti. Bakı, 2014. 5. Rəsulova S. Ədəbiyyat dərslərində ifadəli oxu. Bakı, 2012. 6. Hüseynoğlu S. Ədəbiyyat dərslərində yeni texnologiyalar: fəal/interaktiv təlim. Müəllim üçün vəsait. Bakı, 2009. 7. Ədəbiyyat müntəxəbatı. 5-11-ci siniflər üzrə ümumtəhsil məktəbləri üçün dərs vəsaitləri. 8. https://klv.az/ - ədəbiyyat və mədəniyyət saytı 9. https://kulis.az/ - ədəbiyyat və mədəniyyət portalı 10. http://web2.anl.az:81/read/page.php?bibid=776885&pno=2 11. https://www.calameo.com/read/001509414e24e35954199 12. http://web2.anl.az:81/read/page.php?bibid=vtls000774128 13. http://web2.anl.az:81/read/page.php?bibid=vtls000776889 14. http://web2.anl.az:81/read/page.php?bibid=vtls000344982 15. http://web2.anl.az:81/read/page.php?bibid=vtls000067275 Semestr boyu oxunulacaq əsərlər: 1. Cəlil Məmmədquluzadə “Anamın kitabı” pyesi. 2. Cəfər Cabbarlı “Od gəlini” pyesi. 3. İsmayıl Şıxlı “Ölən dünyam” romanı. 4. Bəxtiyar Vahabzadə “Şəhidlər” poeması. 5. Mirzə Ələkbər Sabir “Ürəfa marşı” satirası 6. Vəqif Bayatı Odər “Unutdular məni, unutdular” şeiri 7. Çingiz Aytmatov “Gün var əsrə bərabər” romanı.		
Tədris metodları	Mühazirə	+	
	Qrup müzakirəsi	+	
	Sokrat dialoqu (sual-cavab)	+	
	Rollu oyunlar	+	
Qiymətləndirmə	Komponentlər	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Aralıq imtahanı		30
	Fəallıq		5
	Quiz 1		5
	Quiz 2		5
	Layihə		10
	Davamiyyət		5
	Final imtahanı		40
	Yekun		100
Kursun təsviri	Fənnin tədrisi məktəbdə ədəbiyyat fənn kurikulumunun tətbiqi ilə xüsusi əhəmiyyət kəsb		

	etmişdir. Belə ki, bədii əsərin ifadəli oxusu ilə bağlı fənn kurikulumunda məzmun standartı əks etdirilmiş, şagirdlərdə ifadəli oxu bacarığının inkişaf etdirilməsi V sinifdən başlayaraq XI sinif də daxil olmaqla diqqət mərkəzində saxlanılmışdır. Bünövrəsi ibtidai siniflərdə qoyulan ifadəli oxu üzrə iş ədəbiyyat tədrisində daha da dərinləşdirilir və genişləndirilir. Fənnin tədrisi prosesində tələbələrə oxu sənətinin tarixi, ədəbiyyat təlimində oxunun əhəmiyyəti barədə zəruri məlumat verilir. İfadəli oxunun elmi-nəzəri əsasları aydınlaşdırılır; ilk növbədə isə bədii əsərin şifahi nitqdə necə ifadə edilməsinin mahiyyəti açıqlanır.
Kursun məqsədləri	“Oxu strategiyası” fənni bədii oxu sənətinin qanunlarına əsaslanmaqla oxunun mahiyyətini, tətbiqi yollarının öyrənilməsinə həyata keçirir. “Oxu strategiyası” fənninin əsas məqsədi tələbələrdə müxtəlif tipli mətnləri məqsədyönlü, şüurlu, fəal və tənqidi şəkildə oxuma, qavrama, təhlil etmə və interpretasiya etmə bacarıqlarının formalaşdırılması, həmçinin bədii mətnlərin ifadəli oxusu üzrə praktik vərdislərin inkişaf etdirilməsidir. Bunun həyata keçirilməsi isə oxunacaq əsərin qavranılması və təhlil edilərək dərinlən mənimsənilməsi nəticəsində mümkündür. Bədii əsərin oxusuna hazırlıq ədəbiyyatşünaslıqda qazanılmış biliklərin dərinləşdirilməsini, zənginləşdirilməsini bir vəzifə kimi qarşıya qoyur. Vəzifələr: -tələblərə oxu sənətinin əsaslarını mənimsətmək; -tələbələrə müasir və ənənəvi oxu strategiyalarını mənimsətmək; -mətnin əsas fikrini, mühüm detallarını, strukturunu və müəllif mövqeyini müəyyənləşdirmək bacarığını inkişaf etdirmək; - tələbələrin bədii zövqünün inkişafına nail olmaq; -müxtəlif ədəbi növ və janrların oxu xüsusiyyətlərini mənimsətmək; -ifadəli oxu, nitq texnikası və səhnə mədəniyyəti üzrə praktik bacarıqları inkişaf etdirmək.
Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	Tədrisin nəticəsi olaraq tələbələr öyrənir: FTN 1 – oxunun mahiyyətini, məqsədini və əsas xüsusiyyətlərini izah edir; FTN 2 – oxudan əvvəl, oxu zamanı və oxudan sonra tətbiq olunan strategiyaları fərqləndirir və məqsədyönlü şəkildə istifadə edir; FTN 3 – ifadəli oxunun təlim və tərbiyəvi əhəmiyyətini aydınlaşdırır, tətbiqi yollarını şərh edir; FTN 4 – ifadənin düzgün və dəqiq nitqi üçün vacib olan şərtləri izah edir, qiymətləndirir; FTN 5 – mətnin əsas fikrini, mühüm detallarını, strukturunu və müəllif mövqeyini müəyyənləşdirir; FTN 6 – mətn haqqında suallar formalaşdırır, suallara mətnə əsaslanaraq cavab verir və nəticələr çıxarır; FTN 7 – mətnin məzmununu və ideyasını təhlil edir, müxtəlif mətnlər arasında əlaqə və fərqləri müəyyənləşdirir; FTN 8 – bədii nümunələrin oxusu üçün vacib olan mərhələləri fərqləndirir, praktik olaraq reallaşdırır; FTN 9 – məntiqi fasilə, məntiqi vurğu, intonasiya, ritm, temp və digər ifadəlilik vasitələrini mətnin məzmununa uyğun tətbiq edir; FTN 10 – müxtəlif ədəbi növ və janrdakı əsərlərin oxu xüsusiyyətlərini izah edir, tətbiq etməyi bacarır.
Qaydalar (Tədris siyasəti və davranış)	Davamiyyət: Semestr boyunca tələbənin dərslə davamiyyəti qeyd edilir. Üzrsüz buraxılan 2 (iki) dərslə üçün 1 (bir) bal çıxılacaq. Fəallıq: Tələbənin sual-cavab, müzakirələrdə fəal iştirakı, dərslə hazırlıq səviyyəsi, mövzularla əlaqəli verilən tapşırıqları yerinə yetirməsi bu qiymətləndirməyə daxildir. Layihə: Tələbələrin ictimai çıxış, nitq və səhnə mədəniyyətini inkişaf etdirməyə xidmət edən layihə qrup şəklində və fərdi icra oluna bilər. Tələbələrin bədii qiraət bacarığı və səhnə mədəniyyəti qiymətləndiriləcək. Quizlər: Semestr ərzində 2 dəfə aralıq imtahanı və final imtahanından əvvəl keçiriləcək. Açıq və qapalı suallar olacaq. Aralıq və final imtahanı: İmtahanlarda testlər, açıq suallar və tapşırıqlardan istifadə ediləcək.

Qeyd: Tələbə dərslərin 25% iştirak etməzsə, final imtahanına girmə haqqını itirir.

Generativ Süni İntellektədən (GSİ) istifadə qaydaları

Oxu strategiyası fənninin tədrisində generativ süni intellekt (GSİ) alətlərindən yalnız tələbənin öyrənmə, tədqiqat və fərdi inkişaf fəaliyyətini dəstəklədiyi, onun müstəqil düşünmə, yazma, təhlil və kommunikasiya bacarıqlarını əvəz etmədiyi hallarda məqsədyönlü, məsuliyyətli və şəffaf şəkildə istifadəsinə icazə verilir. GSİ fənni üzrə bilik və bacarıqların mənimsənilməsinə köməkçi vasitə kimi istifadə edilə bilər, lakin tələbənin özünün formalaşdırılmalı olduğu fikir, arqument, təhlil, mətn və yekun nəticələri əvəz etməməlidir.

Tələbə GSİ-dən istifadə etdiyi halda bunu təqdim etdiyi müvafiq iş və ya materialda açıq şəkildə bəyan etməli, istifadə etdiyi GSİ alətini və ondan hansı məqsədlə yararlandığını göstərməlidir. GSİ-dən istifadənin gizlədilməsi və ya GSİ tərəfindən yaradılmış məzmunun tələbənin müstəqil işi kimi təqdim edilməsi akademik dürüstlük və şəffaflıq prinsiplərinin pozulması hesab olunur və tələbə bu pozuntuya görə universitetin müvafiq qaydalarına əsasən məsuliyyət daşıyır.

Eyni zamanda, GSİ tərəfindən yaradılan və ya təqdim olunan məlumatların düzgünlüyünün, etibarlılığının və obyektivliyinin yoxlanılmasına görə məsuliyyət tələbənin öz üzərinə düşür. GSİ tərəfindən təqdim olunan məlumatda faktla bağlı səhv, uydurma məlumat və ya istinad, yanlış nəticə və qərəzli məzmun olduqda, həmin məlumatın yoxlanılmadan tələbə tərəfindən təqdim edilən işə daxil edilməsi tələbəni məsuliyyətdən azad etmir. Tələbə istifadə etdiyi məlumatın məzmununa və təqdim etdiyi işin akademik dürüstlük, elmi etibarlılıq və fənnin tələblərinə uyğunluğuna görə məsuliyyət daşıyır.

İmtahanlar və müəllim tərəfindən müstəqil bilik və bacarıqların qiymətləndirilməsi məqsədilə müəyyən edilmiş tapşırıqlar zamanı GSİ alətlərindən istifadəyə yol verilmir. Dərs zamanı ayrı-ayrı tapşırıqlar üçün GSİ-dən istifadəyə xüsusi məhdudiyyət və ya qadağa tətbiq edilə bilər. Bu tədbirlər aşağıdakı kimi müəyyənləşdirilir:

1. Şifahi və ya yazılı xəbərdarlığın verilməsi
2. Tapşırığın yenidən təqdim edilməsi
3. Tapşırıq üzrə balın azaldılması və ya sıfırlanması (0 bal).

Süni intellektədən istifadəyə icazə verilən hallar:

- oxu mətninin əsas ideyasının müəyyənləşdirilməsinə və məzmununun daha yaxşı anlaşılmasına **köməkçi vasitə** kimi;
- mürəkkəb söz, ifadə, termin və anlayışların izahının əldə edilməsində;
- mətn üzrə açıq sualların, müzakirə mövzularının və əlavə oxu istiqamətlərinin hazırlanmasında;
- oxunan mətn əsasında **müqayisə, təsnifat, səbəb-nəticə əlaqələrinin müəyyənləşdirilməsi** kimi ilkin təhlillərin aparılmasında;
- oxu strategiyalarının (proqnozlaşdırma, seçmə oxu, açar sözlərin müəyyənləşdirilməsi, ümumiləşdirmə və s.) tətbiqi zamanı əlavə nümunələr əldə etmək üçün;
- tələbənin hazırladığı mətnin **qrammatik, orfoqrafik və üslubi baxımdan yoxlanılmasında**;
- mətnlə bağlı ideyaların formalaşdırılması və fərqli baxışların müqayisə edilməsi məqsədilə;
- fərdi öyrənmə ehtiyaclarına uyğun əlavə tapşırıqlar və məşqlərin hazırlanmasında;
- istifadə olunmuş süni intellekt alətinin və ondan hansı məqsədlə yararlandığının açıq şəkildə qeyd edilməsi şərtlə.

Süni intellektdən istifadəyə icazə verilməyən hallar: - tələbənin özü tərəfindən oxunması və təhlil edilməsi tələb olunan mətni tamamilə süni intellektə oxutduraraq hazır cavab əldə etmək; - oxu tapşırıqlarına, mətn üzrə suallara və fərdi fəaliyyətlərə tələbənin öz düşüncəsini əks etdirməyən hazır cavablar təqdim etmək; - tədris olunan fənnə aid layihə və digər yazılı işləri tamamilə süni intellektə hazırlatdıraraq müəlliflik etmədən təqdim etmək; - süni intellekt tərəfindən hazırlanmış mətni tələbənin özünün yazdığı iş kimi təqdim etməsi; - mətnin məzmununu, ideyasını və müəllif mövqeyini müəyyənləşdirmə kimi əsas öyrənmə fəaliyyətlərini süni intellektə həvalə etmək; - müəllimin icazəsi olmadan imtahan, aralıq qiymətləndirmə, fərdi və ya nəzarət tapşırıqları zamanı süni intellektdən istifadə etmək; - süni intellektin təqdim etdiyi məlumatları yoxlamadan akademik mənbə və ya fakt kimi istifadə etmək; - mövcud olmayan mənbə, sitat, müəllif və ya ədəbiyyat siyahısının süni intellekt vasitəsilə yaradılaraq təqdim edilməsi; - süni intellektdən istifadə faktını gizlətmək və ya onun hazırladığı materialı tamamilə müstəqil iş kimi təqdim etmək.			
Cədvəl			
Həftə	Tarix	Fənnin mövzuları	Dərslik/Tapşırıqlar
1.		Oxu strategiyasının elmi-metodiki əsasları. İfadəli oxu təlimi müəllimin peşə hazırlığının mühüm hissəsi kimi. Oxunun xüsusiyyətləri, modelləri və oxuya verilən tələblər. Oxucu profili və oxu məqsədinin müəyyənləşdirilməsi.	Mühazirə mətni. Mövzu ilə bağlı təqdim olunan tapşırıqları yerinə yetirmək.
2.		Oxu sənətinin tarixi və müasir oxu yanaşmaları. Folklor nümunələri və dini mətnlərin oxunması. Oxu sənətinin başqa elmlərlə əlaqəsi. Bədii oxu və teatr sənəti. Oxucunun xüsusiyyətləri. Müasir oxu strategiyaları.	Mühazirə mətni. Müstəqil oxu: Ç. Aytmatov “Gün var əsrə bərabər” romanından bir hissənin oxunması.
3.		Mətnin fəal qavranılması və təhlili. Oxudan əvvəl, oxu zamanı və oxudan sonra tətbiq olunan strategiyalar. Əsas fikir və detalların müəyyənləşdirilməsi, mətnlə sual-cavab, qeyd götürmə, nəticə çıxarma və interpretasiya. Strategiyaların bədii mətnin ifadəli oxusuna tətbiqi.	Mühazirə mətni. İ. Şıxlının “Ölən dünyam” romanı əsasında əsas fikir, detal, sualvermə, proqnozlaşdırma və nəticə çıxarma tapşırıqları. Oxu gündəliyi aparmaq.
4.		Səs və nitq. Nitq texnikası. Nitqin psixoloji və fizioloji məsələləri. Nitq aparatı. Tənəffüs, səs, diksiya. Orfoepiya normaları. Nitqin məntiqi: məntiqi oxu, məntiqi fasilə, məntiqi vurğu, məntiqi melodiya və mətnin işarələnməsi.	Mühazirə mətni. Mövzu ilə bağlı təqdim olunan tapşırıqları yerinə yetirmək.
5.		Oxu sənətinin əsasları. İntonasiya oxunun başlıca ifadəlilik vasitəsi kimi. Bədii oxu sənətinin nəzəri əsasının formalaşmasında K.S.Stanislavskinin sisteminin yeri.	Mühazirə mətni. Mövzu ilə bağlı təqdim olunan tapşırıqları yerinə yetirmək.
6.		Ədəbi əsərlərin ifaçılıq təhlili. Mətnin məzmununun öyrənilməsi, ədəbiyyatşünaslıq zəminində təhlil, mövzu və	Mühazirə mətni. İ. Şıxlının “Ölən dünyam” romanından

		ideyanın müəyyənləşdirilməsi, obrazların və bədii xüsusiyyətlərin təhlili.	seçilmiş parçanın ifadəlilik təhlili və ifadəlilik oxusu.
7.		Nəsr əsərlərinin ifadəlilik oxusu. Nəsr əsərlərinin ifadəlilik oxusuna hazırlıq işləri. Əsərin məzmununun qavranılması, mövzu və ideyasının, bədii xüsusiyyətlərinin müəyyənləşdirilməsi. Təmsil və nağılların ifadəlilik oxusu: alleqoriya, dialoq, əxlaqi nəticə və danışiq tərzli.	Mühazirə mətni. Mövzu ilə bağlı təqdim olunan tapşırıqları yerinə yetirmək.
8.		Aralıq imtahanı. Lirik əsərlərin ifadəlilik oxusu.	Mühazirə mətni. Mövzu ilə bağlı təqdim olunan tapşırıqları yerinə yetirmək.
9.		Lirik əsərlərin ifadəlilik oxusu. Lirik şeirin janr xüsusiyyətləri, ahəngdarlığı, musiqililiyi. İfadəlilik oxuda misradaxili fasilə, rədif, assonans, alliterasiya kimi səs ahəngdarlığı vasitələrinin gözlənilməsi.	Mühazirə mətni. B. Vahabzadənin “Şəhidlər” poemasının oxusu. Lirik mətnin ahəng, ritm, misradaxili fasilə, intonasiya və səs təkrarları baxımından təhlili. Seçilmiş parçanın ifadəlilik oxusu.
10.		Əruz vəznində yazılmış lirik şeirlərin oxu xüsusiyyətləri. İfaçılıq təhlilində vəznin və janr xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması. Təfilələrlə misra bölgələrinin arasın olan tənəsübün gözlənilməsi.	Mühazirə mətni. Mövzu ilə bağlı təqdim olunan tapşırıqları yerinə yetirmək.
11.		Satirik şeirlərin oxusuna hazırlıq və ifadəlilik oxusu. İntonasiya çalarlarının əlvanlığı, tempin tez-tez əvəzlənməsi, məntiqi vurğulu sözlərin çoxluğu satirik şeirlərin səciyyəvi xüsusiyyətləri kimi.	Mühazirə mətni. M.Ə.Sabir “Ürəfa marşı” satirası əsasında satirik mətnin intonasiya xüsusiyyətləri üzrə praktik çalışmalar
12.		Sərbəst şeirlərin oxusuna hazırlıq və ifadəlilik oxusu. Misraların pilləli olmasının vəznin səciyyəvi xüsusiyyəti kimi oxuda nəzərə alınması. Ahəngin yaranmasında bunun rolu.	Mühazirə mətni. V.B.Odər “Unutdular məni, unutdular” şeirində sərbəst şeir xüsusiyyətlərinin müəyyənləşdirilməsi; fasilə, ritm və intonasiya xüsusiyyətlərinin təhlili. Şeirin ifadəlilik oxusu.
13.		Dramatik əsərlərin oxusuna hazırlıq. İfadəlilik oxuda janrın səciyyəvi xüsusiyyətlərinin (dram, komediya, faciə) nəzərə alınması. Dramatik əsərlərin rollar üzrə oxusu. Dialoqların canlı çatdırılması.	Mühazirə mətni. C. Məmmədquluzadənin “Anamın kitabı” pyesindən seçilmiş səhnənin rollar üzrə oxusu. Obrazların nitq xüsusiyyətlərinin müəyyənləşdirilməsi. Replika, dialoq və remarkaların ifadəlilik xüsusiyyətlərinin təhlili.

14.		Dramatik əsərlərin ifadəli oxusu. Dramatik növün özünəməxsusluğu və bunun oxuda nəzərə alınması. Dramatik əsərdə remarka, dialoq, monoloq, replikaların ifa xüsusiyyətləri.	Mühazirə mətni. “Od gəlini” əsərindən seçilmiş səhnənin rollu ifası. Remarkaların, pauzaların, məntiqi vurğuların və emosional intonasiyanın tətbiqi. Qrup şəklində səhnələşdirilmiş oxu.
15.		İnformativ (elmi-kütləvi) mətnlərin oxusu. Mətnlərin növləri, xarakterləri. Elmi mətnlərin mərhələlərinin ardıcılığı. Elmi mətnləri oxuyarkən nəzərə alınmalı cəhətlər. Publisistik əsərlərin oxusu.	Mühazirə mətni. Mövzu ilə bağlı təqdim olunan tapşırıqları yerinə yetirmək.
		Final imtahanı	